Četvrtak, 28. studenog 2019.

P9_TA(2019)0081

Nedavni postupci Ruske Federacije protiv litavskih sudaca, državnih tužitelja i istražitelja uključenih u istragu o tragičnim događajima 13. siječnja 1991. u Vilniusu

Rezolucija Europskog parlamenta od 28. studenoga 2019. o nedavnim postupcima Ruske Federacije protiv litavskih sudaca, državnih tužitelja i istražitelja uključenih u istragu o tragičnim događajima 13. siječnja 1991. u Vilniusu (2019/2938(RSP))

(2021/C 232/09)

Europski parlament,

— uzimajući u obzir svoje prethodne rezolucije o Ruskoj Federaciji,

— uzimajući u obzir Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Europska konvencija o ljudskim pravima),

— uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima,

— uzimajući u obzir Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima,

— uzimajući u obzir Europsku konvenciju o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima,

— uzimajući u obzir Povelju Europske unije o temeljnim pravima,

— uzimajući u obzir Temeljna načela UN-a o neovisnosti pravosuđa,

— uzimajući u obzir najnoviju razmjenu mišljenja održanu u Odboru za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove 12. studenoga 2019. ([1]),

— uzimajući u obzir članak 132. stavke 2. i 4. Poslovnika,

A. budući da je pripajanje Republike Litve, uz druge zemlje, od strane komunističkog SSSR-a bilo izravna posljedica Pakta Ribbentrop-Molotov;

B. budući da se Ruska Federacija, na temelju obveza iz Opće deklaracije o ljudskim pravima i Europske konvencije o ljudskim pravima te kao punopravna članica Vijeća Europe i Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, obvezala na poštovanje načela demokracije, vladavine prava i poštovanja temeljnih sloboda i ljudskih prava;

C. budući da su oružane snage SSSR-a između 11. i 13. siječnja 1991. izvršile čin agresije na neovisnu državu Litvu i narod koji je na miran način pokušavao obraniti televizijski toranj u Vilniusu, pri čemu je poginulo 14 i ozlijeđeno gotovo 800 osoba; budući da su takva supresivna djelovanja sovjetskih oružanih snaga trajala sve do pokušaja državnog udara u kolovozu 1991. u Moskvi;

D. budući da je krvoproliće osuđeno u cijelom svijetu, uključujući i od strane predsjednika Vrhovnog vijeća Ruske Sovjetske Federativne Socijalističke Republike tijekom masovnog prosvjeda u Moskvi nekoliko dana kasnije;

E. budući da je Ruska Federacija Ugovorom između Republike Litve i Ruske Sovjetske Federativne Socijalističke Republike o osnovi za odnose između država od 29. srpnja 1991. priznala ponovnu uspostavu neovisne Republike Litve 11. ožujka 1990.;

([1]) https://www.europarl.europa.eu/ep-live/hr/committees/video?event=20191112-0900-COMMITTEE-LIBE

F. budući da je Ruska Federacija preuzela prava i obveze bivšeg Sovjetskog Saveza i da je njegova država sljednica;

G. budući da je Regionalni sud u Vilniusu 27. ožujka 2019. donio presudu u predmetu povezanom s događajima od 13. siječnja kojom su bivši ministar obrane Sovjetskog Saveza Dmitrij Jazov, bivši zapovjednik garnizona Sovjetske armije u Vilniusu Vladimir Ushopčik, bivši zapovjednik specijalnih snaga KGB-a Mihail Golovatov i još 64 ruska, bjeloruska i ukrajinska državljana proglašeni krivima za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti zbog njihova sudjelovanja u činu agresije na državu Litvu;

H. budući da su se postupci protiv svih počinitelja tog napada, osim postupaka protiv bivših časnika Sovjetske armije Jurija Mela i Genadija Ivanova, vodili u odsutnosti optuženika, i da su izrečene kazne zatvora u trajanju do 14 godina; budući da se te presude, donesene u proljeće 2019., odnose na tragične događaje koji su uslijedili nakon litavskog proglašenja neovisnosti 11. ožujka 1990. i pokušaja Sovjetskog Saveza da prisili Litvu da opozove svoje proglašenje neovisnosti, a započeli su s gospodarskom blokadom u prvoj polovici 1990. i kulminirali brutalnim pokušajem svrgavanja litavske vlade u siječnju 1991.;

I. budući da su vlasti Republike Litve u provedbi istrage prije suđenja u predmetu povezanom s događajima od 13. siječnja aktivno zatražile od nadležnih tijela Ruske Federacije pravnu pomoć u tim kaznenim postupcima, no da Ruska Federacija nije surađivala;

J. budući da se smatra da Ruska Federacija aktivno štiti glavne odgovorne zapovjednike i počinitelje činova oružane agresije nad nedužnim i nenaoružanim civilima, među kojima je i Mihail Golovatov, koji je bio glavni vojni časnik tijekom događaja u siječnju 1991., i da im pruža utočište te poduzima sve mjere kako bi im pomogla da izbjegnu odgovornost;

K. budući da je prvotna ruska reakcija na sudsku odluku bila negativna i da je donji dom ruskog parlamenta tvrdio da je suđenje „politički motivirano” i da se radi o „pokušaju prekrajanja povijesti” te da je rusko Ministarstvo vanjskih poslova objavilo da taj slučaj „neće ostati bez odgovora”;

L. budući da je Istražni odbor Ruske Federacije između srpnja 2018. i travnja 2019. pokrenuo kaznene postupke protiv državnih tužitelja, istražitelja i sudaca Republike Litve uključenih u istragu i sudski postupak u predmetu povezanom s događajima od 13. siječnja, na temelju članaka 299. i 305. Kaznenog zakona Ruske Federacije, kojima je predviđena kaznena odgovornost za „pripisivanje kaznene odgovornosti osobama za koje se zna da su nevine” te za „suce koji svjesno izriču nepravedne presude, odluke ili druge sudske akte”;

M. budući da taj politički motivirani kazneni progon koji je pokrenula Ruska Federacija može dovesti do zlouporabe Interpolova sustava i drugih bilateralnih i multilateralnih sporazuma o suradnji kako bi se ograničila prava državnih tužitelja i sudaca u predmetu povezanom s događajima od 13. siječnja tijekom pretresa, ispitivanja i uhićenja; budući da bi Ruska Federacija mogla pokušati zatražiti međunarodni uhidbeni nalog za litavske dužnosnike koji su bili uključeni u taj postupak;

N. budući da se u medijima pod državnim nadzorom Ruske Federacije kao i od strane njezinih službenih predstavnika provodi propagandna kampanja i kampanja dezinformiranja koja ima za cilj širenje teorija zavjere u vezi s predmetom povezanim s događajima od 13. siječnja i dio je hibridnih prijetnji protiv EU-a i demokratskih sustava;

O. budući da je vladavina prava, uključujući neovisnost pravosuđa, jedna od zajedničkih vrijednosti na kojima se temelji Unija; budući da je Komisija, zajedno s Parlamentom i Vijećem, u skladu s Ugovorima odgovorna za jamčenje poštovanja vladavine prava kao temeljne vrijednosti Unije te za jamčenje poštovanja prava, vrijednosti i načela Unije;

P. budući da su suci jedne od država članica Unije ujedno i suci Europske unije u cjelini;

Q. budući da je neovisnost pravosuđa temelj vladavine prava i da je ključna za funkcioniranje demokracije i poštovanje ljudskih prava; budući da je neovisnost pravosuđa zajamčena člankom 47. Povelje o temeljnim pravima i člankom 6. Europske konvencije o ljudskim pravima;

R. budući da je u UN-ovim Temeljnim načelima o neovisnosti pravosuđa navedeno da sve vladine i druge institucije moraju poštovati i pridržavati se neovisnosti pravosuđa; budući da je u njima također utvrđeno da se ne smije neprimjereno ili neopravdano zadirati u sudski postupak ([2]);

S. budući da su u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima ugrađena osobito načela jednakosti pred zakonom, pretpostavke nedužnosti i pravo na pošteno i javno saslušanje pred nadležnim, neovisnim i nepristranim sudom osnovanim u skladu sa zakonom;

T. budući da se u članku 1. Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima, koju je Ruska Federacija ratificirala, navodi da se ugovorne stranke obvezuju „da će, u skladu s odredbama ove Konvencije, u najvećoj mjeri jedna drugoj pružati uzajamnu sudsku pomoć glede kaznenih djela kažnjavanje kojih je, u trenutku upućivanja zamolbe za pomoći, u nadležnosti sudskih tijela stranke koja upućuje zamolbu”;

U. budući da Ruska Federacija sve više krši međunarodno pravo i obveze te zauzima stajališta koja su protivna dobrosusjedskim odnosima, čime ugrožava bilo kakve izglede za buduću suradnju;

1. izražava svoju solidarnost i sućut obiteljima svih žrtava događaja od 13. siječnja;

2. napominje da se mjerama koje su vlasti Ruske Federacije poduzele prema litavskim sucima i državnim tužiteljima krše temeljne pravne vrijednosti, osobito neovisnost pravosuđa, kao i načelo da se ljudska prava i slobode mogu zakonski ograničiti samo u svrhe za koje su takva ograničenja nametnuta međunarodnim pravom;

3. podsjeća da je kazneni progon državnih tužitelja i sudaca zbog njihovih profesionalnih aktivnosti oblik neprihvatljivog vanjskog utjecaja koji narušava načelo nadređenosti prava;

4. naglašava da se postupci protiv državnih tužitelja i sudaca u takvim kaznenim predmetima ne mogu smatrati zakonitima;

5. oštro osuđuje takva kršenja temeljnih načela i normi međunarodnog prava od strane ruskih vlasti te se protivi takvim politički motiviranim slučajevima kaznenog progona;

6. izražava svoju solidarnost s litavskim državnim tužiteljima, istražiteljima i sucima koje je Ruska Federacija optužila u tom predmetu kao i s naporima litavske vlade da skrene pozornost na taj slučaj i ograniči štetu i opasnost s kojima se suočavaju osobe koje su ruske vlasti nezakonito optužile;

7. naglašava da se univerzalno priznatim jamstvima neovisnosti sudaca i državnih tužitelja zabranjuje bilo kakvo uplitanje u sudovanje i vršenje i najmanjeg utjecaja na presudu, kao i kazneni progon suca na temelju donesene odluke ili uplitanje u rad ureda državnih tužitelja u istražnim predmetima;

8. poziva javna tijela Ruske Federacije da obustave kazneni postupak pokrenut protiv litavskih državnih tužitelja, istražitelja i sudaca u predmetu povezanom s događajima od 13. siječnja;

9. poziva vlasti Ruske Federacije da pri provedbi Ugovora između Republike Litve i Ruske Sovjetske Federativne Socijalističke Republike o osnovi za odnose između država od 29. srpnja 1991. ispitaju odgovornost osoba koje su predvodile ili sudjelovale u činu agresije na državu Litvu od 11. do 13. siječnja 1991. te da pomognu tijelima kaznenog progona Republike Litve u traženju pravde u predmetu povezanom s događajima od 13. siječnja;

([2]) https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx

10. poziva vlasti Ruske Federacije i Bjelarusa da udovolje zahtjevu Republike Litve za uzajamnu pravnu pomoć u predmetu povezanom s događajima od 13. siječnja;

11. poziva ruske vlasti da okončaju neodgovorne izjave kojima dužnosnici Ruske Federacije dezinformiraju javnost i vrše propagandu u vezi s predmetom povezanim s događajima od 13. siječnja;

12. poziva države članice da, u slučaju da zaprime zahtjev Ruske Federacije za uzajamnu pravnu pomoć u vezi s kaznenim progonom u Ruskoj Federaciji litavskih državnih tužitelja i sudaca uključenih u predmet povezan s događajima od 13. siječnja, postupe s tim zahtjevom kao s politički motiviranim zahtjevom, da tijesno surađuju s litavskim vlastima te da u tom slučaju uskrate pravnu pomoć Ruskoj Federaciji;

13. poziva Povjerenstvo za kontrolu Interpolovih spisa, koje je zaduženo za sprečavanje zlonamjernih uhidbenih naloga političke naravi, da bude pripravno u slučaju eventualnih međunarodnih uhidbenih naloga izdanih za optužene litavske dužnosnike; poziva sve države članice i druge potpisnice Ustava Interpola da zanemare sve međunarodne uhidbene naloge za optužene litavske dužnosnike; poziva Interpol da zanemari sve ruske zahtjeve za uhidbene naloge koji se odnose na predmet povezan s događajima od 13. siječnja;

14. poziva sve države članice da se suzdrže od prijenosa osobnih podataka Rusiji koji bi se mogli koristiti u kaznenim postupcima protiv litavskih sudaca, državnih tužitelja i istražitelja;

15. poziva države članice na potpunu suradnju na europskoj razini u pogledu njihove politike prema Rusiji jer su veća dosljednost i bolja koordinacija ključne za učinkovitiju politiku EU-a, kao i na ulaganje većih napora u izgradnju otpornosti i nalaženje praktičnih rješenja za podupiranje i jačanje demokratskih procesa i neovisnog pravosuđa;

16. poziva predsjednike Vijeća i Komisije, potpredsjednicu Komisije / visoku predstavnicu i države članice da nastave pomno pratiti takve slučajeve, da razgovaraju o tim pitanjima u različitim formatima i tijekom različitih sastanaka s Ruskom Federacijom te da izvješćuju Parlament o razmjenama mišljenja s ruskim vlastima, kojima trebaju jasno staviti do znanja da je Europska unija u ovom slučaju, kao i u drugim povezanim slučajevima, jedinstvena i solidarna; poziva države članice da u komunikaciji s ruskim vlastima raspravljaju o ovom pitanju;

17. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi potpredsjednici Komisije / visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, Vijeću, Komisiji, vladama i parlamentima država članica, Vijeću Europe, Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju te predsjednicima, vladama i parlamentima Ruske Federacije i Bjelarusa.